

VILNIUS GEDIMINAS TECHNICAL UNIVERSITY

Arnoldas GABRĖNAS

**WOOD IN CONTEMPORARY
LITHUANIAN ARCHITECTURE:
TRADITIONS AND NOVATIONS**

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

**HUMANITIES,
HISTORY AND THEORY OF ARTS (03H),
SCULPTURE AND ARCHITECTURE (H312)**

LEIDYKLA
Vilnius TECHNİKA 2012

Doctoral dissertation was prepared at Vilnius Gediminas Technical University in 2008–2012.

Scientific Supervisor

Prof Dr Rimantas BUIVYDAS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

The dissertation is being defended at the Council of Scientific Field of History and Theory of Arts at Vilnius Gediminas Technical University:

Chairman

Prof Dr Habil Konstantinas JAKOVLEVAS-MATECKIS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

Members:

Assoc Prof Dr Jūratė JUREVIČIENĖ (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H),

Assoc Prof Dr Kęstutis LUPEIKIS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H),

Prof Dr Algimantas MAČIULIS (Vilnius Academy of Arts, Humanities, History and Theory of Arts – 03H),

Assoc Prof Dr Kęstutis ZALECKIS (Kaunas University of Technology, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

Opponents:

Dr Vaidas PETRULIS (Kaunas University of Technology, Humanities, History and Theory of Arts – 03H),

Assoc Prof Dr Almantas Liudas SAMALAVIČIUS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

The dissertation will be defended at the public meeting of the Council of Scientific Field of History and Theory of Arts in the Senate Hall of Vilnius Gediminas Technical University at 10 a. m. on 12 December 2012.

Address: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lithuania.

Tel.: +370 5 274 4952, +370 5 274 4956; fax +370 5 270 0112;

e-mail: doktor@vgtu.lt

The summary of the doctoral dissertation was distributed on 9 November 2012.

A copy of the doctoral dissertation is available for review at the Library of Vilnius Gediminas Technical University (Saulėtekio al. 14, LT-10223 Vilnius, Lithuania).

© Arnoldas Gabrėnas, 2012

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Arnoldas GABRĖNAS

**MEDIS ŠIUOLAIKINĖJE LIETUVOS
ARCHITEKTŪROJE: TRADICIJOS IR
NOVACIJOS**

DAKTARO DISERTACIJOS SANTRAUKA

HUMANITARINIAI MOKSLAI,
MENOTYRA (03H),
SKULPTŪRA IR ARCHITEKTŪRA (H312)

LEIDYKLA
Vilnius **TECHNIKA** 2012

Disertacija rengta 2008–2012 metais Vilniaus Gedimino technikos universitete.

Mokslinis vadovas

prof. dr. Rimantas BUIVYDAS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Disertacija ginama Vilniaus Gedimino technikos universiteto Menotyros mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas

prof. habil. dr. Konstantinas JAKOVLEVAS-MATECKIS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Nariai:

doc. dr. Jūratė JUREVIČIENĖ (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

doc. dr. Kęstutis LUPEIKIS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

prof. dr. Algimantas MAČIULIS (Vilniaus dailės akademija, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

doc. dr. Kęstutis ZALECKIS (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Oponentai:

dr. Vaidas PETRULIS (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

doc. dr. Almantas Liudas SAMALAVIČIUS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Disertacija bus ginama viešame Menotyros mokslo krypties tarybos posėdyje 2012 m. gruodžio 12 d. 10 val. Vilniaus Gedimino technikos universiteto senato posėdžių salėje.

Adresas: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva.

Tel.: (8 5) 274 4952, (8 5) 274 4956; faksas (8 5) 270 0112;

el. paštas doktor@vgtu.lt

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2012 m. lapkričio 9 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus Gedimino technikos universiteto bibliotekoje (Saulėtekio al. 14, LT-10223 Vilnius, Lietuva).

VGTU leidyklos „Technika“ 2039-M mokslo literatūros knyga.

Introduction

Research Problem and Its Relevance. Most of the prior researches on the issue have focused either on the heritage of traditional Lithuanian wooden architecture, or on objects of contemporary wooden architecture. The present work is concentrated on the connection between tradition and innovative wooden architecture, its results and possible preconditions for the development, and is presented in addition to the prior researches making their review on researches in the global context, designs and realizations of wooden architecture. In the field of history and theory of arts of Lithuania, the relevance of the work is mostly revealed on the background of geopolitical, economical and ecological transformations in the country; it allows for a new approach to the continuity of Lithuanian wooden architecture traditions in new wooden architecture and innovative forms of the latter.

Two categories of information on wooden architecture could be distinguished: of descriptive and research character. Mostly descriptive sources of information are available. They generally can be classified into the works devoted to historical and contemporary wooden architecture.

Historical information serves as the material contributing to understanding of tradition of wooden architecture. A part of such sources is dated back to the times prior to the 20th century. Wooden architecture is mentioned in the earliest architectural texts of humanity. Vitruvius (80 BC – 15 AD), one of the first known architecture theorists in the world, in his treatise *De Architectura* mentioned wood as a significant substance in architecture. In the Lithuanian and Polish State printed publications focusing on wooden construction first appeared in the 16th century. They discussed the qualities of this material and construction methods, but the approach to wooden architecture was rather skeptical due to the peculiarities of this material. A positive outlook to wooden construction appeared by the end of the 18th century with a focus on traditional rural architecture and search for more progressive structural solutions. Historical sources that appeared in the 20th century may be considered a different part in general historical research. They mostly focus on former or current (older) wooden architecture as valuable cultural heritage to be protected. *Architecture in Wood: a World History* by W. Pryce is one of the biggest in size works on wooden architecture preserved all over the world. It is illustrated with many photographs of such architecture. Countries possessing deep wooden construction traditions, such as Finland, Japan and the United States of America, have varieties of publications devoted to wooden architecture making a stocktaking of the preserved heritage. One of the most significant among such works in Lithuania is *Lietuvių liaudies menas*

(*Lithuanian Folk Art*) by P. Galaunė, published in 1930. The book analyzes architecture of wooden residential buildings, barns, churches, chapels and bell-towers in Lithuania. During the soviet period, up to the 1960-ies, consistently developing Lithuanian wooden architecture was explored by K. Čerbulėnas, K. Šešelgis, J. Baršauskas, J. Minkevičius and A. Jankevičienė. In addition to works of such authors, the detailed researches by J. Gimbutas (of decorations of traditional wooden residential architecture) and R. Bertašiūtė (on peculiarities of Lithuanian regional ethnic wooden architecture) are noteworthy. G. Zabiela wrote on wooden castles, A. Jankevičienė analyzed in detail wooden religious buildings, M. Rupeikienė focused on wooden synagogues and M. Ptašek – on architecture in the resort areas. Researches on historical wooden architecture by A. Laužinskaitė, J. Jurevičienė, A. Andriušytė and N. Lukšionytė were published in different periodicals. It is also noteworthy to mention collections of articles *Medinė architektūra Lietuvoje* and *Wooden Heritage in Lithuania* compiled by A. Jomantas as publications popularizing traditional wooden historical architecture. Information on the heritage of wooden architecture is available not only in printed publications, but also in other forms. The database *Archimedė* tackling on wooden architecture in Kaunas should be mentioned among more interesting internet projects.

Other countries also have abundant information sources introducing wooden architecture of the time, wooden structures and timber as a building material. Books, periodicals and websites discussing contemporary design projects and realizations of wooden architecture have been presented both, to the public at large and professional community. Some authors in their publications discuss the most interesting examples of contemporary wooden architecture of different typology located all over the world. The Finnish magazine PUU plays a significant role in presenting wooden architecture on the global scale. Books and periodicals analyzing contemporary wooden structures make up a significant part of the sources. Publications analyzing wood as a material, its aesthetical and physical properties, processing possibilities make a fairly large group of publications within contemporary book-publishing industry. Fragmented knowledge on wooden objects may be also found in many publications devoted to the aspects of climate, location, typology, ideas, trends and innovative forms in contemporary architecture. Information on the internationally realized most interesting objects of wooden architecture first of all appear on the internet, architectural and news websites. As far as contemporary wooden architecture in Lithuania is concerned, it has no systemic sources of its own. Descriptions of most successful wooden architecture objects realized by architects of the soviet period can be observed in general works by J. Minkevičius. More exclusive objects of Lithuanian wooden architecture of

the second half of the 20th century may be also found in the publication *Lietuvos architektai (Lithuanian Architects)* compiled by A. Mačiulis, 2002. *Statyba ir Architektūra* magazine is noteworthy among periodicals. The magazine with the same title has been published since 1957. Some issues contained articles on problems and innovations of wooden architecture. Not a single piece of more distinguished contemporary architecture has been described in the *Archiforma* magazine published since 1996. Č. Jakimavičius has published articles on the structure and physical properties of wood; A. Valentinavičius and B. Valiūnas – on wooden structures. Internet information of contemporary wooden architecture in Lithuania is inconsistent and erratic with prevailing photographs of wooden structure manufacturers and realized objects lacking names of their authors or years of construction. Web pages of architects or studios present more detailed information on such objects. Individual articles from time to time appear in the website www.pilotas.lt.

From the perspective of science and art criticism, most valuable information on wooden architecture is that of the research kind. It is relatively sparse in foreign countries and practically non-existent in Lithuania. Research publications should be distinguished for their analysis of data on wooden historical and contemporary architecture in the broader – cultural and/or historical – context. More detailed analysis present in these works contributes to better understanding of important peculiarities of wooden architecture as a phenomenon. It is noteworthy to mention *Дерево в архитектуре (Wood in Architecture)*, a book by Л. М. Лисенко and *Principles of Architecture – Style, Structure and Design* by M. Foster. Wooden architecture of Switzerland in constructional approach has been analyzed by A. Steurer in his book *Developments in Timber Engineering*, where he also touched upon historical and innovative technological aspects. Lithuania still lacks such publications. A relative rudiment of such exploratory information could be perhaps considered publications intended to rural construction problems by a group of authors as they offer solutions for new, but traditionally shaped wooden buildings on the background of historical review.

Summarizing the implemented research, it could be stated that contemporary wooden architecture has not been analyzed scientifically in Lithuania; the existing information is incoherent, still lacks systematization, some valuable objects have been failed to identify and describe. Moreover, it should be noticed that any broader and deeper research of wooden architecture has been failed to make in cultural and historical context; the development peculiarities and possible continuity preconditions of wooden architecture have been failed to discuss in more detail. The relation between contemporary wooden architecture and tradition has not been emphasized. Besides, no

detailed research has ever been made on the links of wooden objects with ideas, experiences and trends of international architecture.

Subject and Boundaries of the Research. The subject of this research is wood in contemporary architecture, traditional and innovative aspects of this phenomenon and their interrelations. In order to show the distinctiveness and conventionalism of wooden architecture and the importance of its understanding and continuity, the author analyzes perception of wood and forest in the culture of our country, the peculiarities and meaning of woodwork and wooden structure heritage, their historical development. The research also tackles the relevant relationship between tradition and modernity, reveals more distinctive features of Lithuanian wooden architecture, as well as their application peculiarities based on local and international experience. The author goes into detail in presenting innovative forms of wooden architecture and discussing the use of modern technologies and structural possibilities in contemporary architectural creation.

The dissertation does not aim to explore all pieces of wooden architecture in Lithuania or make a stocktaking of them. Such objects have been selected on purpose focusing on systematization of their important aesthetical, morphological and environmental qualities. The basis for this research is wooden architecture in Lithuania. Any review of international architectural ideas or realized objects has been used in the research only with the aim of showing the genesis of some aspects of the phenomenon and possible interception of experience. The historical review of wooden architecture presents only the facts necessary for better understanding of the problem. The concept of contemporary architecture and objects described in the research date back to the beginning of the 20th century. Wooden ethnographic architecture that underwent consistent development before the soviet occupation of Lithuania in 1940 is considered historical in the research.

Objective and Tasks of the Research. This work aims at exploration of historical development and value features of Lithuanian wooden architecture, revealing wood as a sign of ethnic tradition, as well as innovative forms of use of wood in contemporary Lithuanian architecture. In order to reach this objective, the following tasks have been formulated:

1. To explore the place wood and woodworks occupy in Lithuanian culture, development of wooden architecture and wooden architecture as cultural heritage.
2. To reveal ethnical features of Lithuanian wooden architecture, and links between regionalist ideas of foreign countries and Lithuanian wooden architecture, discuss controversies of tradition and stylization in wooden architecture.

3. To analyze technological and structural examples of innovations, new morphological ideas in wooden architecture, and, based on specific case studies, explore tradition of wooden architecture as a form of manifested contextuality of contemporary architecture.

Methodology of the Research. The work should be attributed to the area of interdisciplinary research. It has applied the method of structural analysis, which allowed for finding out unanimous structural consistent patterns of the research subject. Development aspects of Lithuanian wooden architecture have been analyzed with the help of the method of historical analysis. The method of comparative analysis has helped to identify the common features of contemporary wooden architecture and historical objects, as well as innovative forms of wood in architecture. The research has been carried out by the method of inductive analysis starting with separate facts and going to generalized information. The author has also based his research on the analysis and selection of international source texts, illustrations and drawings, exploration of the objects concerned *in situ*, photo-fixations of the objects, generalization and systematization of the collected materials.

Scientific Novelty and Practical Value. In Lithuanian architecture, the work is new by its broader and deeper approach to contemporary wooden architecture. The dissertation has analyzed the objects of contemporary wooden architecture, which so far have been discussed only in articles of descriptive character or have not been analyzed or published at all. By revealing the significance of wood in Lithuanian culture, historical development of wooden architecture, the importance of heritage of wooden buildings and ethnic features present in such heritage, the work emphasizes the distinctive place of woodwork in contemporary Lithuanian architecture and culture now influenced by the globalization phenomena. The work deals in more detail with the relationship between traditional and innovative morphologies, and their interlinks in modern architecture. It emphasizes structural and artistic possibilities for the use of wood in contemporary Lithuanian architecture. The work discusses the international experience while revealing important peculiarities of wooden architecture as a phenomenon, which have been lost in Lithuania together with discontinuation of the tradition of wooden architecture during the last occupation of the country. The research contributes to better understanding of the value of wood as a material, which have been forgotten and sometimes still is looked upon rather skeptically, as well as its innovative possibilities in architecture. The work could serve as a theoretical background in improving curricula of architecture and/or design, also revising some official requirements for design and construction of wooden architecture.

Defended Propositions

1. The significance of wooden architecture in contemporary art of landscaping is revealed through its close links to Lithuanian culture and historical development which testifies the use of wood in architecture and unique heritage of wooden architecture in Lithuania.
2. Identification of peculiarities of ethnic wooden architecture and their appropriate application in contemporary architecture serves as an important precondition for originality and attractiveness of woodworks signifying the continuity of tradition and making positive influence on the general residential environment and cultural situation in Lithuania.
3. Contemporary wooden architecture is an area, where technological and structural possibilities allow for expanding the traditional boundaries of wood usage and implementation of most diverse and time-relevant functional and artistic ideas by architects and designers.
4. Wooden architecture is a prospective part of contemporary architecture possessing the qualities that are necessary for meeting the many expectations of a modern human-being's physical as well as spiritual existence.

Scope of Work. This research paper consists of 233 pages; the text contains 382 illustrations. 304 literature sources have been used in preparing this dissertation.

1. Features of Historical Development and Value of Lithuanian Wooden Architecture

The relationship between a human being and tree/ wood / forest has been significant both, in Lithuanian, as well as global culture. It influenced the formation of most prevalent archaic symbols of the Tree of the World and Tree of Life, their images and meanings. Many tree species have their meanings related to mythology and ancient religions, as well as utilitarian applications testifying an exclusive place the tree has in the world-view and attitude of a human being. Christianity enriched Lithuanian culture and raised the approach of the tree to semantically higher level. Tree symbols of the World, Life and Christianity could be noticed in decorations of many woodworks; even the shapes of woodworks carry special semantic meanings.

Most sacred and symbolical among woodworks are *koplytstulpiai* (roadside poles with small statues of saints carved of wood), *stogastulpiai* (similar poles containing a small roof on the top) and crosses. Wooden elements used in exterior and interior of buildings, other woodworks applied in different spheres of life may be of different forms and have different decorations. They carry their own semantic meanings and make an important part of Lithuanian

culture related to the peculiarity, identity, history and conventions of the nation and/or region. The reciprocal link between an object of religious beliefs and customs expressed by different symbols and wood as material of such art work is unique determining the original, spiritually and emotionally suggestive value of such woodworks. Variety of woodworks and symbolism of wood as the source of inspiration and foundation of artistic creation is relevant in the present-day Lithuanian culture.

The importance of wooden architecture heritage to contemporary culture, science and politics of Lithuania is recognized as a sign of national and regional originality and identity to be protected. At present, the declining tendency of wooden architecture heritage could be observed. Only a part of religious buildings and small architecture objects are in better physical condition. Such worsening situation of Lithuanian wooden heritage is related to social and economic factors, as well as a rather negative approach to wooden architecture, which prevailed during the soviet period. Legal protection currently valid in the country so far fails to ensure satisfactory existence to wooden heritage and wooden architecture tradition.

If the present circumstances prevail, wooden architecture heritage may remain only in research material and museums in the future, as presently the specialists concerned and society at large lack any agreement on which objects of wooden architecture and what kind of their features should be considered valuable and what are the most effective ways of their protection. A possibility for physical existence of wooden architecture heritage should be related to simplification of legal protection/ conservation requirements applied to such heritage and financial aid allocation procedures, improvement of the specialists' competence and popularization of wooden heritage in society.

Due to the local natural conditions and capacities of the time, wood was generally used as the main building material since ancient times up to the outset of the stonework. Even following the beginning of the stonework era, despite of the advantages of brick/ stone, wooden buildings further prevailed by number and underwent successful development in Lithuania. Timber was the most economical, accessible, easily processed and healthiest material applied in architecture. Since the 13th to mid 20th century, types of wooden architecture buildings, aesthetical and constructional principles were consistently forming in Lithuania. Today such types and principles are referred to as the most significant wooden architecture heritage – a part of Lithuanian cultural identity and a sign of tradition.

During the first decades of the soviet period, wood was most often used in construction of low-rise residential buildings. Attempts were made to look for ties with traditional folk architecture in these buildings, but by the end of the

1960-ies timber in architecture was used more and more rarely, value of wooden buildings diminished. Starting with the 1970-ies Lithuanian architects remembered this quite forgotten material. Typology of buildings, in the architecture of which wood was used, extended and new forms of wooden architecture were looked for. Lithuanian tradition of wooden architecture was continued although on a fairly small scale.

2. Wood in Contemporary Architecture as a Sign of Ethnic Tradition

Globalization processes change the world-view of many people, unify cultural differences of nations and places and evoke negative changes in architectural environment. Ethnic features in architectural works is an important precondition for their artistry, originality and attractiveness. Contemporary wooden architecture possessing appropriate ties with signs of ethnic architecture is a phenomenon important to the existence of the country and even state making positive influence on the quality of a living environment. Ethnic features of Lithuanian wooden architecture are expressed through three types of volume shape: (a) primary – as a main shape of a building with appropriate proportional system and roofing variations; (b) complex – as a composition of a few primary forms; and (c) attached – as a primary or complex type containing smaller elements attached or added inharmoniously from the compositional point. Compositionally, primary and complex volume types in ethnographic buildings are expressed clearly and make an impression of harmonious architectural solution. They are successfully applied in contemporary architecture. Traditional buildings of the third – attached – volume type usually look like an inconsistent, random composition. Application of its principles in contemporary architecture is disputable.

The following morphological features of a building may be distinguished as ethnic in Lithuanian wooden architecture: (a) compositional scale – as functionality and rationality; (b) proportional contrast of constituent parts with the entire building – as structural excellence and artistic suggestibility; (c) symmetric or asymmetric arrangement in metric or rhythmic lines – as compositional harmony and balance; (d) variety of textures of wall and roof surfaces and smaller parts – as compositional completeness and fullness; (e) monochrome, local emphasis by colors or coverage in color of all building elements – as aesthetic temperance and validity.

Objects of contemporary wooden architecture in Lithuania have certain links with the following ideas of international regionalism: (a) expressing originality and uniqueness of architecture by applying cultural ethnic features characteristic to a nation; (b) use of local traditional forms in buildings designed in other countries; (c) use of architectural signs of other regions in local

architecture; (d) harmonious adjustment of architecture to environment to express in certain cases the opposition to over-modernistic architectural trends; (e) the *Genius loci* tendency – encoding metaphors in architectural expression; (f) involvement of future user of architecture into the creative process; (g) application of images of simple structures and daily objects in architecture.

Ideas of international regionalism in architecture have had and still have a significant effect on the development of wooden architecture in Lithuania. These creative concepts encourage making more meaningful, qualitative, attractive and more considered architecture. The impact of these ideas on professional Lithuanian architecture could be traced back to the beginning of the 20th century. During the soviet times, ideas of regionalism mostly determined discontinued development of wooden architecture. Ideas of regionalism in Lithuania have direct connections to the use of wood in architecture and search for new shapes of wooden architecture and their compatibility with ethnographic features.

Stylization in modern architecture emerges, when too primitive, banal and sophistically distorted compositional solutions appear in entirety of traditional forms and elements straightforwardly repeated. Another variant is, when parts and elements characteristic to ethnographic architecture are integrated in buildings that are modernist by their expression. In stylized architecture works, ethnic architecture is usually presented as superficial prop rather than functional necessity. In Lithuanian wooden architecture, stylization is considered essentially a negative phenomenon.

Only two positive ways of application of traditional forms are possible in contemporary wooden architecture. The first is direct and detailed reconstruction of historical objects of traditional wooden architecture based on precise research material. This method could be reasonably applied only in reconstruction of devastated old wooden buildings. The second method possible in contemporary wooden architecture is the way of marking and encoding aesthetic peculiarities of traditional architecture forms and its elements, structural principles and materials, by new artistic language. Thus a contemporary object reflecting functional, aesthetic and technological architecture trends is created, enriched in ties with traditions and cultural peculiarity.

3. Interaction of Traditional and Innovative Forms in the Use of Wood in Contemporary Lithuanian Architecture

Woodworks manufactured from solid wood are still mostly related to traditional processing and use of timber in architecture. Jointed timber products – jointed glued beams and their combinations with other materials – expand the

usual qualities of timber and its application possibilities. Some new materials have been invented, which contain only a small amount of wood, or do not contain wood at all, but visually they imitate timber qualities. Successful application of such wood-imitating materials in architecture depends essentially on the excellence of architects' solutions. Use of substances protecting wood from external and quality changes must be well-grounded. Wood impregnated with fire retardant substances may be used in larger buildings of more complex function. According to visual perception, wooden structures are divided into linear, planar and cellular. Modern technologies allow for designing complex, precise wooden structures bearing excellent physical and aesthetical properties that could contribute to materialization of different ideas of architectural form conceived by the architect/designer. Types of wooden structures in contemporary architecture can be joined together, as well as to other materials and their structures.

Artistic ideas expressed in exterior and interior forms of contemporary architecture objects are implemented with the help of emphasized and fragmented wooden planes, three-dimensional volumes of rational or plastic geometry containing wooden surfaces and fret work structures. These formants are composed as singular objects or in harmony with other parts of a building made of other materials. Because of their visual comfort, organics, closeness to nature and human-being wooden surfaces can neutralize and humanize threatful, destructive, technocratic and anti-tectonic images of contemporary architecture, relate modernity to its surrounding environment. When wood is used added to other materials, artistic contrast is obtained in architecture. Thus by wooden forms environment can be culturally enriched with decorative, attractive and ecological objects. Wooden architecture is distinguished by its functional application determining its variety and abundance. Wooden structures are used in construction of complex geometrical shapes of buildings, structures containing large spans and bridges. Presently, in Lithuania wooden structures are almost not used in realization of several storey, complex buildings and high-rise tower-shaped buildings. Buildings of wooden structures can be quickly and easily built and/or transformed, they are resistant to climate and chemical impacts and in compliance with ideas of sustainable architecture. Wooden structures may also be used to improve aesthetical, physical and adaptability qualities of buildings constructed from other materials.

Examples of Lithuanian contemporary architecture stand as a proof for the use or interpretation of wood and/or elements related to this material in an object's architectural expression as one of the most successful compositional methods for integration of a new building in the city development or natural environments, as well as an obvious sign of continuity of tradition and *genius*

loci. Wood used appropriately and meaningfully in an architectural object usually determines positive evaluation of artistic suggestion and its relationship with the context. When wood is used in architecture of newly designed groups of buildings, obvious or associative link of the latter to ethnographic Lithuanian settlements is meaningful and symbolizes rebirth of tradition in the context of such heritage. Wood in new Lithuanian architecture is a significant measure and sign connecting current cultural ideas and new quality to traditions, recognition and fostering of national peculiarities and aesthetic qualities of the material itself – a phenomenon that must be continued.

General Conclusions

1. From the times immemorial, the relationship between a human-being and tree/ wood/ forest has been important in Lithuanian as well as global culture. It is testified by archaic and later Christian symbols found in decorations and shapes of many woodworks and architectural elements. The reciprocal link between an object of religious beliefs and customs expressed by different symbols and wood as a material of art work could be noticed. Mythologization of trees, semantics encoded in woodworks, meanings of its utilitarian usages determine peculiar, emotionally and spiritually suggestive value of wooden art works. Wood and woodworks obviously have significant place in Lithuanian culture, related to peculiarity, identity, history and customs of the nation and region. This determines attractiveness and continuity of application of wood in architecture.
2. At present, wooden architectural heritage has a tendency of physical deterioration. A need for essential improvement of legal requirements for protection of wooden architecture heritage, possibilities for granting financial support, theoretical and practical methodology for specialists' training, as well as popularization of wooden architecture in society could be clearly seen. The heritage of wooden architecture is a historical testimony of common application of wood in Lithuania since ancient times. Historical development of wooden architecture shows that, despite the advantages of stonework, wood had remained essential building material in Lithuania up to the mid 20th century. Due to this, certain types of wooden architecture buildings, their aesthetical and constructional principles have formed in our country, and they have been and still are important as a source of creative inspirations in search for the ways to continue ethnicity, identity and traditions in the culture and architecture of the soviet and nowadays independent Lithuania.
3. Ethnic features in architectural objects is an important precondition for their artistry, originality and attractiveness. Contemporary wooden architecture possessing appropriately expressed ties with volumetric forms and element

qualities of ethnic architecture is a phenomenon important to the existence of the country and state making positive influence on the quality of a living environment. Ideas of regionalist architecture born in other countries are directly connected to application of wood in Lithuania, search for new shapes of wooden architecture and their compliance with ethnographic features. Regionalist ideas as creative concepts encouraging creation of more meaningful, quality and attractive architecture have significantly influenced and still influences the development of Lithuanian architecture and architects' mentality.

4. Traces of stylization, which should be qualified as a negative phenomenon, emerge in architecture when traditional features in new composition are straightforwardly mimicked in too primitive, banal and eclectically modern (by distortion of forms) ways. Positive ways of application of ethnic forms in contemporary wooden architecture are the following: to mark by new artistic language, encode the aesthetical peculiarities of form and its elements, structural principles and materials characteristic to traditional architecture, or in certain exclusive cases, under reasonable motivation to reconstruct a wooden object in detail according to precise historical and iconographic material.

5. Solid wood products, which are more perfectly processed from the technological point and closer to tradition, their qualities and application possibilities in architecture, today are supplemented by products of joint timber. The popularity and attractiveness of wood image is testified by materials imitating wood. A wish to avoid the physical changes characteristic to natural wood related to appearance to such materials is the outcome of contemporary society's view to existence. With the help of modern technologies, wooden linear, planar and cellular structures allow for realization of complex, precise wooden structures possessing good physical and aesthetical properties to express different ideas of architectural forms conceived by architects/ designers. In Lithuania innovative ways of wooden structures are applied fragmentally and inadequately to the use of wooden architecture in the past.

6. New morphological ideas in wooden architecture enrich modern environment with comfortable, organic, ecological, human-scale and culturally valuable, functional and attractive objects. Abundant presently existent forms of wooden architecture allow for artistic materialization of different shapes and expression, either direct or metaphorical, of images and phenomena of the world. Wood used in architectural works inspires positive evaluations of composition and relationship of the object to its context. Wood in the new Lithuanian architecture is a significant universal measure for joining together the ideas of architectural form and contents, new quality and traditions and Lithuanian national cultural peculiarities.

7. The research has disclosed a significant and extraordinary place of contemporary wooden architecture in Lithuanian architectural creation. Contemporary wooden architecture is unique by its deep ties to Lithuanian culture to be fostered further in the future. Wooden architecture with its innovative qualities of structural and artistic expression is a relevant and prospective area of environment formation standing in compliance with the many needs of human-being's physical and spiritual existence.

List of Published Works on the Topic of the Dissertation In the Reviewed Scientific Journals

Gabrėnas, A. 2009a. Kai kurie medinės architektūros aspektai sovietmečio Lietuvoje / Some aspects of wood use in the architecture of Lithuania in the Soviet period, *Mokslas – Lietuvos ateitis / Science – future of Lithuania: K. Šešelgio skaitymai – 2009* T. 1, nr. 2: 64–69. ISSN 2029-7955.

Gabrėnas, A. 2009c. Naujoji Lietuvos architektūra ir medis – tendencijos aktualizuoti tradiciją / New Lithuanian architecture and wood – trends to update tradition, *Urbanistika ir architektūra / Town planning and architecture* T. 33, priedas: 337–350. ISSN 1392-1630. (EBSCO, ICONDA, CSA, SCOPUS, IndexCopernicus).

Gabrėnas, A. 2011. Medinės architektūros tradicija – Lietuvos ir Suomijos patirties paralelės / Tradition of wooden architecture – parallels between Lithuanian and Finnish exception, *Mokslas – Lietuvos ateitis / Science – future of Lithuania: K. Šešelgio skaitymai – 2011 / K. Šešelis Readings – 2011* T. 3, nr. 3: 77–85. ISSN 2029-2341. (ICONDA, Gale, ProQuest, EBSCOhost, IndexCopernicus).

Gabrėnas, A. 2012a. Inovatyvus medienos taikymas šiuolaikinėje architektūroje / Innovative use of wood in contemporary architecture, *Journal of architecture and urbanism* 36(2): 119–133. ISSN 2029-7955. (SCOPUS, H. W. Wilson, ICONDA, CSA, Gale, ProQuest, EBSCOhost, IndexCopernicus).

About the Author

Arnoldas Gabrėnas was born on 23 July 1977, in Panevėžys. In 2000 he received the Bachelor's degree in architecture at Vilnius Gediminas' Technical University, the Faculty of Architecture; in 2002 – the Master's degree. Since 1999 he is an employee in the Architecture Department, Vilnius Gediminas' Technical University. In 2008–2012 Arnoldas Gabrėnas continued his post-graduate studies seeking for the Doctor's degree at the Department of Architectural Fundamentals and Theory, Vilnius Gediminas' Technical University. In 2001–2003, 2012 he wrote for professional periodical *Archiforma*. In 2002–2005 he prepared design projects in the design studio by Architect Sigita Kuncevičius. Since 2005 Arnoldas Gabrėnas is a qualified (licensed) architect, project manager. He works as a freelanced architect and with co-authors. Since 2007 he collaborates with *Panevėžio Miestprojektas*,

UAB, as a project supervisor. Within the period of 2002–2009 he took part in eight architectural competitions and was awarded prizeman in seven of them. The internship at Aalto University (Finland) in 2010. Arnoldas Gabrėnas is a member of the Lithuanian Architects' Union since 2002.

MEDIS ŠIUOLAIKINĖJE LIETUVOS ARCHITEKTŪROJE: TRADICIJOS IR NOVACIJOS

Tiriamoji problema ir jos aktualumas. Dauguma iki šiol atliktų įvairaus pobūdžio tyrimų nagrinėjo arba Lietuvos tradicinės medinės architektūros palikimą, arba medinės šiuolaikinės architektūros objektus. Šis darbas nagrinėja tradicinės ir novatyvios medinės architektūros santykį, jo rezultatus bei galimas raidos prielaidas, papildydamas ankstesnius tyrimus bei apžvelgdamas juos pasaulinių medinės architektūros tyrimų, projektų bei įgyvendintų objektų kontekste. Darbas yra aktualus Lietuvos menotyrai pastarojo laikotarpio geopolitinių, ekonominių ir ekologinių pasikeitimų fone, leidžia naujai pažvelgti į Lietuvos medinės architektūros paveldo tradicijų perimamumą naujoje medinėje architektūroje bei novatyvias pastarosios formas.

Informaciją apie medinę architektūrą galima skirti į dvi grupes: aprašomąją ir tiriamojo pobūdžio. Aprašomųjų šaltinių daugiausia, juose apibendrintai galima išskirti istorinę ir šiuolaikinę medinę architektūrą aptariančius darbus.

Istorinė informacija – tai medžiaga medinės architektūros tradicijai suvokti. Dalis tokių šaltinių yra atsiradę iki XX amžiaus. Apie medį, kaip reikšmingą architektūros medžiagą, rašė vienas pirmųjų pasaulyje žinomų architektūros teoretikų Vitruvijus (80 m.–15 m. pr. Kr.) savo veikalė „De architectura“. Lietuvos ir Lenkijos valstybėje spausdinti leidiniai, kuriuose rašyta apie medžio panaudojimą statybai, pasirodė XVI amžiuje. Juose buvo aptariamoms medžiagos savybės, statybos būdai, bet į pačią medinę architektūrą dėl medžiagos ypatumų buvo žiūrima skeptiškai. Pozityviau medinė statyba pradėta vertinti nuo XVIII a. pabaigos, imta domėtis tradicine kaimo architektūra, ieškota pažangių konstrukcinių sprendimų.

Kita istorinių tyrimų dalis – gausūs nuo XX a. atsiradę istoriniai šaltiniai. Juose, kaip vertinga ir saugotina kultūros dalis, daugiausia nagrinėjama buvusi ar tebesanti seniau statyta medinė architektūra. Vienas didžiausių apimtimi ir gausiai iliustruotas pasaulyje išlikusios medinės architektūros fotografijomis yra W. Pryce'o darbas „Architecture in Wood: a World History“. Istorinei medinei architektūrai skirtus, išlikusį palikimą savotiškai inventorizuojančius leidinius turi nuo seno iš medienos stačiusios šalys, kaip, pavyzdžiui, Suomija, Japonija, Jungtinės Amerikos Valstijos.

Lietuvoje vienas reikšmingiausių yra 1930 m. išleistas P. Galaunės „Lietuvių liaudies menas“, kuriame išanalizuota lietuviškų medinių gyvenamųjų namų, klėčių, bažnyčių, koplyčių, varpinių architektūra. Sovietmečiu iki XX a. vidurio nuosekliai evoliucionavusią Lietuvos medinę architektūrą tyrė K. Čerbulėnas, K. Šešelgis, J. Baršauskas, J. Minkevičius, A. Jankevičienė. Šių autorių darbus papildė ypač detalūs J. Gimbuto tradicinės medinės architektūros trobesių puošmenų ir R. Bertašiūtės regioninių Lietuvos etninės medinės architektūros ypatumų tyrimai. Apie medines pilis rašė G. Zabiela, medinę sakralinę architektūrą išsamiai nagrinėjo A. Jankevičienė, medines sinagogas – M. Rupeikienė, kurortų medinę architektūrą – M. Ptašek. Istorinės medinės architektūros tyrimus periodiniuose leidiniuose publikavo A. Laužinskaitė, J. Jurevičienė, A. Andriušytė, N. Lukšionytė. Tarp medinės istorinės tradicinės architektūros populiarinimui skirtų leidinių paminėtini A. Jomanto sudaryti straipsnių rinkiniai „Medinė architektūra Lietuvoje“ ir „Wooden heritage in Lithuania“. Informacija apie medinės architektūros paveldą prieinama ne tik spausdintuose leidiniuose, bet ir kitomis formomis. Iš įdomesnių projektų internete paminėtina Kauno medinei architektūrai skirta duomenų bazė „Archimedė“.

Gyvenamojo laikotarpio medinę architektūrą, konstrukcijas ir medieną kaip medžiagą pristatančių informacijos šaltinių ypač daug yra kitose šalyse. Čia leidžiamos nūdienės medinės architektūros projektus ir realizacijas aptariančios knygos, periodinė spauda, kuriami internetiniai puslapiai. Dalis autorių leidiniuose aptaria kruopščiai atrinktus įdomiausius įvairios tipologijos šiuolaikinės medinės architektūros pavyzdžius, esančius įvairiose pasaulio šalyse. Reikšmingą vietą viso pasaulio medinės architektūros pristatyme užima suomių žurnalas „PUU“. Svarbią šaltinių dalį sudaro šiuolaikinės medinės konstrukcijas nagrinėjančios knygos bei periodiniai leidiniai. Gausią leidinių grupę šiuolaikinėje knygų leidyboje sudaro medienos medžiagiškumą, estetines ir fizines savybes, apdorojimo galimybes nagrinėjantys leidiniai. Fragmentinių žinių apie medinius objektus galima rasti dažname leidinyje, pristatančiame šiuolaikinę architektūrą klimato, vietovės, tipologijos, idėjų, tendencijų, formos naujumo aspektais. Informacija apie pasaulyje realizuotus įdomiausius medinės architektūros objektus šiuo metu pirmiausia atsiranda internete, architektūros kūrėjų ir naujienų puslapiuose. Šiuolaikinei Lietuvos medinei architektūrai skirtų sistemingų šaltinių nėra. Sovietmečiu projektavusių architektų sėkmingiausi medinės architektūros objektai pristatyti to meto aktualijų bendrai apžvalgai skirtuose J. Minkevičiaus darbuose. Išskirtinesnių XX a. pabaigos Lietuvos medinės architektūros objektų galima rasti 2002 m. A. Mačiulio sudarytame leidinyje „Lietuvos architektai“. Tarp periodinių leidinių minėtinas žurnalas „Statyba ir architektūra“, kuris tokiu pavadinimu ėjo nuo 1957 metų.

Ne vienas išskirtinės šiuolaikinės architektūros objektas yra aprašytas nuo 1996 m. leidžiamame žurnale „Archiforma“. Apie medienos sandarą, jos fizines savybes yra rašęs Č. Jakimavičius, apie konstrukcijas – A. Valentinavičius ir B. Valiūnas. Internetu informacija apie šiuolaikinę medinę architektūrą Lietuvoje yra padrika, vyrauja medinių konstrukcijų gamintojų, statytojų įgyvendintų objektų fotografijos be autorių pavardžių ar pastatymo metų. Šiek tiek detaliau kūriniai charakterizuojami architektų ir architektūros firmų puslapiuose. Pavieniai reti straipsniai pasirodo portale www.pilotas.lt.

Moksliniu ir menotyriiniu požiūriu apie medinę architektūrą vertingiausia yra tiriamojo pobūdžio informacija, kuri palyginti yra negausi kitose šalyse ir beveik neegzistuoja Lietuvoje. Tiriamojo pobūdžio leidiniai išsiskiria žinių apie medinę istorinę ir šiuolaikinę architektūrą nagrinėjimu platesniame kultūriniame, istoriniame kontekste. Nuodugnesnė analizė šiuose darbuose padeda geriau suvokti svarbius medinės architektūros reiškinio ypatumus. Tarp paminėtinų – Л. М. Лисенко knyga „Дерево в архитектуре“, М. Fosterio „The Principles of Architecture – Style, Structure and Design“, A. Steurerio „Developments in Timber Engineering“. Lietuvoje tokio pobūdžio leidinių nėra. Sąlygine tiriamojo pobūdžio informacijos užuomazga galima laikyti Lietuvos kaimo statybos aktualijoms skirtus leidinius, kuriuose pateiktos istorinės apžvalgos fone siūlomi sprendimai naujų, bet tradicinių formų mediniams pastatams.

Atlikus tyrimą, galima teigti, kad šiuolaikinė medinė architektūra Lietuvoje mokslіškiau nebuvo nagrinėta, informacija padrika, nesusisteminta, kai kurie vertingi objektai išvis nėra užfiksuoti ir aprašyti. Matyti, jog mūsų šalyje neatliktas platesnis ir gilesnis šiuolaikinės medinės architektūros tyrimas kultūriniame ir istoriniame kontekste, detaliau neapartos reiškinio raidos ypatybės ir galimos tęstinumo prielaidos. Nėra išryškintas šiuolaikinės medinės architektūros santykis su tradicija. Taip pat Lietuvoje nuodugniau nenagrinėtos kūrybos iš medžio sąsajos su pasaulio architektūros idėjomis, patirtimi bei tendencijomis.

Tyrimų objektas ir tyrimų ribos. Tyrimų objektas yra medis šiuolaikinėje architektūroje, tradiciniai bei novatyvūs šio reiškinio aspektai ir jų sąsajos. Darbe siekiant atskleisti medinės architektūros išskirtinumą, tradiciškumą, jos pažinimo ir tęstinumo svarbą, nagrinėjamas medžio, miško suvokimas mūsų šalies kultūroje, medinių gaminių ir statinių paveldo, istorinės raidos ypatumai bei reikšmė. Tyrime analizuojamas aktualus tradiciškumo ir šiuolaikiškumo santykis, išryškinami savitesni Lietuvos medinės architektūros bruožai, jų taikymo ypatumai remiantis vietos ir pasaulio patirtimi. Detaliai gilinamasi į inovatyvias medinės architektūros formas aptariant dabartinių technologinių, konstrukcinių galimybių panaudą šiuolaikinėje kūryboje.

Disertacijoje nesiekiami ištirti ir inventorizuoti visus Lietuvos medinės architektūros objektus. Jie pasirenkami tikslingai, siekiant susisteminti svarbias estetiškas, morfologines, ryšio su aplinka savybes. Tyrimo pagrindas – Lietuvos medinė architektūra. Remiamasi pasaulio architektūros idėjų, įgyvendintų objektų apžvalga, parodant kai kurių reiškinio aspektų genezę ar galimą patirties perėmimą. Istorinėje medinės architektūros apžvalgoje minimi platesniam problematikos suvokimui reikalingi seniausių laikų faktai. Šiuolaikinė architektūra tyrime datuojama ir objektai aprašomi nuo XX a. pradžios, tačiau iki 1940 metais užgriuvusios sovietų okupacijos nuosekliai besivysčiusią Lietuvos medinę etnografinę architektūrą šiame darbe išimtinai laikome istorine.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Šio darbo tikslas yra ištirti Lietuvos medinės architektūros istorinės raidos ir vertės bruožus, atskleisti medį kaip etninės tradicijos ženklą bei inovatyvias medžio panaudos formas šiuolaikinėje Lietuvos architektūroje. Siekiant įgyvendinti darbo tikslą iškelti ir suformuluoti šie uždaviniai:

1. Ištirti medžio ir jo gaminių vietą Lietuvos kultūroje, medinės architektūros raidą bei medinę architektūrą kaip kultūros paveldą.
2. Atskleisti etninius Lietuvos medinės architektūros bruožus, kitų šalių regionalistinių idėjų ryšius su Lietuvos medine architektūra, aptarti tradicijos ir stilizacijos kontroversijas medinėje architektūroje.
3. Išanalizuoti technologines ir konstrukcines novacijų apraiškas, naujas morfologines idėjas medinėje architektūroje bei, remiantis konkrečiais pavyzdžiais, išnagrinėti medinės architektūros tradiciją kaip šiuolaikinės architektūros kontekstualumo pasireiškimo formą.

Tyrimų metodika. Darbas priskirtinas tarpdisciplininių tyrimų sričiai. Remiamasi struktūrinės analizės metodu, leidžiančiu nustatyti vieningus tiriamojo objekto struktūrinius dėsningumus. Lietuvos medinės architektūros raidos aspektai nagrinėjami pasitelkiant istorinės analizės metodą. Lyginamosios analizės metodas padeda nustatyti šiuolaikinės medinės architektūros ir istorinių objektų bendrumus ir kartu identifikuoti novatyvias medžio formas architektūroje. Tyrimas vykdomas indukcinės analizės būdu – nuo atskirų faktų prie apibendrinančių žinių. Remtasi Lietuvos ir pasaulio šaltinių tekstų, iliustracijų bei brėžinių analize ir atranka, objektų tyrimu vietoje, jų fotofiksacijomis, surinktos medžiagos apibendrinimu bei sisteminimu.

Darbo mokslinis naujumas ir praktinė reikšmė. Lietuvos architektūrologijoje darbas yra naujas platesniu ir gilesniu požiūriu į šiuolaikinę medinę architektūrą. Disertacijoje išanalizuoti šiuolaikinės medinės architektūros objektai, kurie iki šiol buvo aptarti tik pavieniuose aprašomuosiuose straipsniuose arba išvis niekur nenagrinėti ir nepublikuoti.

Tyrimė atskleidžiant medžio reikšmę Lietuvos kultūroje, medinės architektūros istorinę raidą, medinių statinių paveldo svarbą, jo etninius bruožus, pabrėžiama išskirtinė kūrybos iš medžio vieta dabartinėje Lietuvos architektūroje ir kultūroje, veikiamoje pasaulio globalizacijos reiškinii. Išsamiau nagrinėjamas tradicinės ir novatvivos morfologijos santykis bei tarpusavio sąsajos šiuolaikinėje architektūroje. Išryškintos medžio panaudos konstruktyvinės ir meninės galimybės nūdienos Lietuvos architektūroje. Darbe remtasi pasaulio patirtimi atskleidžiant svarbius medinės architektūros reiškinio ypatumus, kurie prarasti Lietuvoje nutrūkus medinės architektūros tradicijai per paskutinę okupaciją. Šis tyrimas leidžia geriau suvokti visuomenės primirštos ir neretai skeptiškai vertinamos medžio kaip medžiagos vertę, dabartines galimybes architektūroje. Darbas gali būti teoriniu pagrindu tobulinant architektūros, dizaino mokymo programas bei kai kuriuos formalius reikalavimus medinės architektūros projektavimui ir statybai.

Ginamieji teiginiai

1. Neginčijamą Lietuvos medinės architektūros reikšmę šiuolaikiname aplinkos formavimo mene lemia unikalus istorinis šios srities paveldas Lietuvoje, glaudžios sąsajos su šalies architektūros istorine raida ir apskritai su visa šalies kultūra.
2. Etninės medinės architektūros ypatumų identifikavimas ir tinkamas jų taikymas šiuolaikinėje architektūroje yra svarbi kūrinii savitumo ir patrauklumo prielaida, rodanti tradicijos tąsą ir pozityvų poveikį bendram gyvenamosios aplinkos ir kultūrinės situacijos vertinimui Lietuvoje.
3. Šiuolaikinė medinė architektūra yra sritis, kurioje technologinės, konstrukcinės galimybės leidžia išplėsti tradicines medienos taikymo ribas įgyvendinant pačias įvairiausias, šiuo laikotarpiu aktualias funkcines bei menines kūrėjų idėjas.
4. Medinė architektūra – perspektyvi šiuolaikinės architektūros meno dalis, savo ypatumais galinti pateisinti daugelį nūdienos žmogaus fizinės ir dvasinės egzistencijos lūkesčių.

Darbo apimtis. Darbo apimtis 233 puslapiai. Tekste panaudoti 382 paveikslai. Rašant disertaciją remtasi 304 literatūros šaltiniais.

Bendrosios išvados

1. Lietuvos ir pasaulio kultūroje nuo seno yra svarbus žmogaus ir medžio, žmogaus ir miško santykis, kurį liudija archajiniai, o vėliau ir krikščioniški simboliai, randami daugelio gaminių, architektūros detalių puošyboje ir formose. Pastebimas abipusis ryšys tarp simboliais vaizduojamo tikėjimų, papročių objekto ir medžio kaip kūrinii materijos. Medžių mitologizavimas, medžio gaminiuose slypinti semantika, utilitarios panaudos prasmės lemia

savitą, dvasiškai ir emociškai įtaigią medinių kūrinių vertę. Medžio ir jo gaminių vieta Lietuvos kultūroje yra neabejotinai reikšminga, susijusi su tautos, regiono savitumu, tapatumu, istorija bei papročiais, o tai lemia medienos taikymo architektūroje patrauklumą ir pastovumą.

2. Šiuo metu itin aktuali medinio architektūros paveldo fizinio nykimo tendencija. Akivaizdus poreikis esmingiau tobulinti medinės architektūros paveldo apsaugos reikalavimus, plėsti finansinės paramos suteikimo galimybes, rūpintis specialistų rengimo teorine ir praktine metodika bei medinės architektūros paveldo populiarinimu visuomenėje. Medinės architektūros paveldas yra visuotinio medienos taikymo nuo seniausių laikų Lietuvoje istorinis liudijimas. Istorinė medinės architektūros raida rodo, kad, nors mūro statyba turi savų pranašumų, medis kiekybės požiūriu Lietuvoje buvo pagrindinė statybos medžiaga iki XX a. vidurio. Dėl šios aplinkybės Lietuvoje nuosekliai susiformavo medinės architektūros pastatų tipai, jų estetiniai ir statybos principai, kurie sovietmečio ir nūdienos nepriklausomos Lietuvos kultūroje bei architektūroje svarbūs kaip kūrybinių inspiracijų šaltinis ieškant etniškumo, savitumo ir tradicijų tąsos būdų.

3. Etniniai bruožai architektūros kūriniuose yra svarbi jų meniškumo, savitumo ir patrauklumo prielaida. Šiuolaikinė medinė architektūra, turinti tinkamai išreikštas sąsajas su etninės architektūros tūrio formomis ir elementų savybėmis, yra svarbus tautos ir valstybės egzistencijos reiškinys, pozityviai veikiantis gyvenamosios aplinkos kokybę. Kitose šalyse gimusios regionalistinės architektūros idėjos tiesiogiai siejasi su medienos taikymu Lietuvoje, naujų medinės architektūros pavidalų bei jų dermės su etnografiniais bruožais paieškomis. Regionalistinės idėjos, kaip kūrybos koncepcijos, skatinančios kurti prasmingesnę, kokybiškesnę, patrauklesnę architektūrą, reikšmingai paveikė ir tebeveikia Lietuvos architektūros raidą ir architektų mentalitetą.

4. Neigiamai vertintinos stilizacijos apraiškos architektūroje atsiranda, kai tradiciniai bruožai naujoje kompozicijoje yra tiesmukai suprimityvinami, subanaliniami, sušiuolaikinami eklektiškai iškraipant formas. Teigiamai vertinami etninių formų taikymo būdai šiuolaikinėje medinėje architektūroje yra šie: nauja menine kalba ženklinti, koduoti tradicinei architektūrai būdingus formas ir jos elementų estetinius ypatumus, konstrukcijų principus, medžiagiškumą arba išimtiniais atvejais, esant argumentuotai motyvacijai, detaliai, pagal tikslią istorinę ir ikonografinę medžiagą, atkurti medinį objektą.

5. Technologiskai tobuliau apdirbamus tradicijoms artimus masyvines medienos produktus, jų savybes bei taikymo galimybes architektūroje šiandien papildė jungtos medienos produktai. Medienos įvaizdžio populiarumą ir patrauklumą patvirtina medį imituojančios medžiagos. Su tokių medžiagų

atsiradimu susijęs noras išvengti natūralių medienai būdingų fizinių pokyčių yra šiuolaikinės visuomenės požiūriu į egzistenciją pasekmė. Medinės linijinės, plokštuminės ir tinklinės konstrukcijos, pasitelkiant šiuolaikines technologijas, leidžia įgyvendinti sudėtingus, tikslius, geromis fizinėmis ir estetinėmis savybėmis pasižyminčius medinius darinius, išreiškiančius įvairias kūrėjo sumanytas architektūrinių formų idėjas. Lietuvoje novatyvios medinių konstrukcijų galimybės taikomos fragmentiškai, neadekvačiai medinės architektūros paplitimui praeityje.

6. Naujos morfologinės idėjos medinėje architektūroje praturtina šiuolaikinę aplinką vizualiai komfortiškais, organiškais, ekologiškais, humaniškais, kultūriškai vertingais, funkcionaliais ir atraktyviais objektais. Šiuolaikinės medinės architektūros formų raiškos gausa leidžia meniškai materializuoti įvairius pavidalus, jais tiesiogiai ar metaforiškai perteikti pasaulio vaizdus bei reiškinius. Architektūros kūrinys taikytas medis inspiruoja pozityvius objekto kompozicijos ir santykio su kontekstu vertinimus. Medis naujojoje Lietuvos architektūroje yra reikšminga universali priemonė, novatyviai jungianti nūdienos architektūros formos ir turinio idėjas, naują kokybę su tradicijomis ir Lietuvos tautiniais kultūriniais savitumais.

7. Tyrimas atskleidė reikšmingą ir neeilinę šiuolaikinės medinės architektūros vietą Lietuvos architektūros mene. Šiuolaikinė medinė architektūra unikali giliomis sąsajomis su Lietuvos kultūra, ir tos sąsajos turi būti plėtojamos ateityje. Kartu su novatyviomis konstrukcinėmis ir meninėmis raiškos ypatybėmis medinė architektūra yra aktuali ir perspektyvi aplinkos formavimo sritis, atitinkanti daugelį nūdienos žmogaus fizinės ir dvasinės egzistencijos poreikių.

Trumpos žinios apie autorių

Arnoldas Gabrėnas gimė 1977 m. liepos 23 d. Panevėžyje. Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakultete 2000 m. įgijo architektūros bakalauro laipsnį; 2002 m. – architektūros magistro laipsnį. Nuo 1999 m. dirba Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros katedroje. 2008–2012 m. Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros pagrindų ir teorijos katedros doktorantas. 2001–2003, 2012 m. bendradarbiavo su profesiniu architektūros leidiniu „Archiforma“. 2002 m.–2005 m. rengė projektus su architekto Sigito Kuncėvičiaus projektavimo firma. Nuo 2005 m. yra atestuotas architektas, projekto vadovas, kuria savarankiškai ir su bendraautoriais. Nuo 2007 m. kaip projekto dalies vadovas bendradarbiauja su UAB „Panevėžio miestprojekta“. 2002–2009 m. dalyvavo aštuoniuose architektūros konkursuose, septyniuose iš jų tapo prizininku. 2010 m. stažavosi Aalto universitete Suomijoje. Nuo 2002 m. Lietuvos architektų sąjungos narys.

Arnoldas Gabrėnas

WOOD IN CONTEMPORARY LITHUANIAN ARCHITECTURE: TRADITIONS
AND NOVATIONS

Summary of Doctoral Dissertation
Humanities, History and Theory of Arts (03H),
Sculpture and Architecture (H312)

Arnoldas Gabrėnas

MEDIS ŠIUOLAIKINĖJE LIETUVOS ARCHITEKTŪROJE: TRADICIJOS IR
NOVACIJOS

Daktaro disertacijos santrauka
Humanitariniai mokslai, menotyra (03H),
Skulptūra ir architektūra (H312)

2011 11 09. 1,5 sp. l. Tiražas 70 egz.
Vilniaus Gedimino technikos universiteto
leidykla „Technika“,
Saulėtekio al. 11, 10223 Vilnius,
<http://leidykla.vgtu.lt>
Spausdino UAB „Ciklonas“
J. Jasinskio g. 15, 01111 Vilnius